

<SERMO 21>¹

<Dominica uicesima secunda post Trinitatem>

Sermo in uicesima secunda dominica fratris Guill<elm>i de Busci

Confortamini in Domino, et in potencia uirtutis eius.

1 *Adaperiat Dominus cor uestrum in lege sua, et in preceptis suis, et faciat pacem.* Verba ultima cantantur hac nocte in matutinis, et scribuntur II° Machabeorum. Karissimi fratres, ille solus potest aperire hostium qui habet clauem hostii. Dominus habet clauem auctoritatis, licet sacerdotes habeant clauem ministerii. Solus Dominus potest aperire cor, quia solus habet clauem, Ysa.: *Dabo super humerum eius clauem <domus> Dauid.* Clauis ista fuit fabricata in passione, Ps.: *Super dorsum meum fabricauerunt peccatores.* Set per peccatum primorum pa| 199ra| rentum porta celi fuit clausa et clauis² innocencie amissa. Ergo clauis penitencie fuit fabricanda. Oportuit igitur quod ostium frangeretur et regnum celorum uim pateretur. *Adaperiat Dominus <cor uestrum> etc., <scilicet> aurem <uestram> predicacioni.* Vnde Ysa.: *Dominus aperuit michi aurem, ego autem non contradico.* Ille contradicit qui contrarium facit ei quod audit. Aliqui nolunt audire predicationem; similes sunt aspidi surde que obturat aures suas, ne audiat uocem incantancium.

2 Item debet homo aperire cor contricioni, unde in proposito: *Adaperiat Dominus cor uestrum in lege sua, et in preceptis suis, et faciat pacem.* Vnde Dominus: *Creau i pacem laborum,* id est confessionis fructum; et in Apocalypsi: *Dico ego sto ad hostium, et pulso: si quis aperuerit michi, intrabo ad eum, et cenabo cum illo.*

3 Item debet homo aperire manum bone operacioni. Exemplum habemus in forti muliere, que manum suam aperuit inopi.

4 Item debemus aperire os orationi et predicacioni, unde scribitur: *In medio ecclesie aperuit os suum, et illum impleuit Dominus spiritu sapientie et intellectus.* Ps.: *Os meum aperui et attraxi spiritum.* In principio rogabimus Dominum etc.

Confortamini etc.

5 Verba ista sunt in epistola hodierna. Tota epistola hodierna, a principio usque ad finem, est de pugna spirituali contra hostes spiritualiter nos inpu gnantes, *quia non est nobis colluctacio aduersus carnem et sanguinem, scilicet tantum, set aduersus principes et potestates mundi, rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequicie in celestibus,* id est pro celestibus.

6 Loquamur de pugna spirituali ad |199rb| similitudinem pugne corporalis. Quando pugil est in campo uidet aduersarium fortissimum. Prefixe sunt licie quas non licet transire. Custodes circumstant undique. Ex una parte uidet coronam sibi paratam si uicerit; ex alia parte uidet patibulum sibi paratum si uictus fuerit. Pugil iste indiget multum confortari. Talis condicionis sumus nos. Sumus pugiles in mundo ad pugnandum contra dyabolum pro hereditate amissa <et> pro Christi gracia recuperanda, unde scribitur: *Pugnabimus pro animabus nostris.* Iob: *Milicia est uita nostra*

¹ Transcribed by Andrew T. Sulavik from manuscript: Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana 1897, ff. 198vb-203vb; J. B. SCHNEYER, *Repertorium*, v. 2, p. 480, n. 32 and 33; TH. KAEPEL, *Scriptores*, v. 2, p. 111, n. 1541.

² clauis] clausis written and the first s expunged

super terram; et in Ysa.: *Ego Dominus qui loquor iusticiam, propugnator sum ad saluandum*. Bernardus: “Quamdiu uiuimus in stadio certaminis positi sumus.” Licie prefixe sunt quas transire non possumus, scilicet principium discrecionis et finis. Semper impugnat nos dyabolus, unde uult Augustinus quod semper nobis pugna est, minui potest, finiri non potest. Custodes deputati sunt angeli boni ad nos iuuandum, et angeli mali ad precipitandum. Victoribus parata est corona in celo, set uictis paratum est supplicium in inferno.

7 Indigemus igitur confortari. Et in quo? Certe in Domino et in potentia uirtutis eius.³ Et quomodo? Dicit Apostolus: *Induite uos armatura*<m> *Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. Non est nobis colluctacio aduersus carnem et sanguinem, scilicet tantum, set aduersus principes et postestates mundi, rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequicie in celestibus.*

8 Notantur autem in uerbis istis quatuor. Primo, Apostolus hortatur nos ad confortacionis actum, cum dicit: *Confortamini*. |199va| Secundo, ostendit confortacionis obiectum,⁴ cum dicit: *in Domino, et in potentia uirtutis eius*. Tercio, docet confortacionis modum, cum dicit: *Induite*. Quarto, subiungit confortacionis fructum, cum subdit: *ut possitis stare contra insidias diaboli*. In uerbis istis ad presens duo notantur, scilicet confortacionis actus et confortacionis obiectum. De actu confortacionis erit sermo.

9 Et notandum quod septem solent confortare militem in bello corporali, et similiter in bello spirituali. Confortat autem militem in bello corporali oportunitas temporis, bonitas principis siue capitis, debilitacio hostis, exemplum precedencium patrum, societas commiliconum, uitacio confusionis, et adeptio mercedis. Quando est bonum tempus ad pugnandum, et homo militat sub bono principe, et uidet hostes suos debilitari, et uidet parentum exempla, habet bonos <commilitones>, scit si est uictus quod confundetur, et si uicerit habebit remunerationem, tunc debet confortari.

10 Primo dico: confortat militem in pugna oportunitas temporis. Vnde in primo Machabeorum dicitur: *Videns Ionathas quod tempus eum iuaret*. Et in Ecclesiaste: *Omni negocio tempus est et oportunitas. Omnia tempus habent: est tempus belli, et tempus pacis*. Notate ordinem: hicit primo quod est tempus belli, quia per bellum deuenitur ad pacem. Vnde Augustinus: “Tantum est bonum pacis, ut per eius contrarium acquiratur.” Non potes habere pacem pectoris nisi pugnando. Obtemperando dyabolo, mundo et carni impossibile est pacem habere.

11 Loquamur de carne. Impossibile est te pacem habere faciendo desideria carnis, quia faciendo desideria carnis augetur |199vb| concupiscencia. Quia insatiabilis est concupiscencia carnis, hodie bene comedis <et> cras uis melius comedere; luxuriaris hodie et cras uis luxuriari. Mortifica carnem tuam et habebis pacem. Impossibile est pacem habere cum exactore, nisi homo conculcet eum et ponat eum sub pede suo. Similiter non habet pacem aliquis cum muliere litigiosa nisi conculcetur. Caro est exactor et mulier litigiosa; impossibile est igitur cum ea pacem habere nisi conculcetur. Quia sancti habuerunt pacem cum carne, nisi quia ipsi carnem mortificauerunt, quia *caro concupiscit aduersus spiritum, et spiritus adu*<er>*sus*

³ eius] written twice

⁴ obiectum] actum written and expunged, and obiectum written above the line in another hand

carnem: ut non quecumque uultis faciat; ut dicit Apostolus: Si secundum carnem uixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Hoc significatum est in Genesi de duobus fratribus, Habraham et Loth, qui fuerunt diuites ualde. Non potuerunt pastores eorum habere pacem, et dixit Abraham: *Queso non sit iurgium inter me et te: fratres enim sumus. Ecce uniuerſa terra coram te: si ad sinistram ieris, tenebo dexteram, si uero dexteram tenueris, ibo ad sinistram.* Loquitur Scriptura sacra ad modum puerorum et condescendit pueris. Quando spiritus et caro habent contencionem, dicit spiritus ad carnem: “Ecce uniuerſa terra, id est omnia terrena, coram te pono in opzione tua, ut facias uoluntatem tuam, unum tamen dico tibi: Si tu i[u]eris ad dexteram in presenti, ego ibo ad sinistram in future, quando dicit⁵ Dominus malis: *Ite maledicti in ignem eternum.* Si uero ieris ad sinistram aduersitatis et penitencie in presenti, ego ibo ad dexteram in futuro, quando Dominus dicit: *Ve | 200ra | nite benedicti Patris mei.*”

12 Oportunitas igitur temporis ualet ad pugnandum. Debemus igitur confortari, quia est modo oportunitas temporis ad pugnandum, unde in⁶ Zach.: *Confortare nunc, Jerobel;*⁷ sequitur: *Confortare, omnis popule, quia ego tecum sum Dominus exercituum,* scilicet deberem pugnare contra hominem fortem, et haberem mecum regem, et tunc esset tempus ad pugnandum, <et> deberem merito confortari. Set modo Dominus exercituum est nobiscum; eciam si sumus in mortali peccato, paratus est esse nobiscum.

13 Nota quod dicit: *Nunc confortare.* Per 'nunc' signatur tempus misericordie; per 'tunc' tempus iusticie. Non expectemus tempus iusticie, de quo dicitur in libro Sapientie: *Pugnabit <cum illo> orbis terrarum contra insensatos.* Set modo est tempus misericordie, unde in libro Regum: *Nunc retribuet <uobis> Dominus misericordiam et ueritatem. Confortentur manus uestre, et estote filii fortitudinis,* scilicet ad expugnandum dyabolum et peccata. Fatuus esset pugil qui non percuteret inimicum suum quamdiu haberet baculum, set expectaret donec amisisset baculum. Nunc habemus baculum contra dyabolum. Set quando anima exierit de corpore, tunc auferret nobis Dominus tempus pugnandi, unde Dominus: *Cum accepero tempus, ego iusticias iudicabo.* Quando pugil uidet quod fere amisit baculum suum, antequam totaliter amittat eum, prouidet sibi ad dexteram et sinistram de alio baculo uel de aliis armis. Sumus in mundo, sicut pugiles in campo, qualibet die amittimus baculi partem nostri, id est de uita nostra.

14 Debemus igitur nobis prouidere de alia uita que numquam deficit. Igitur oportunitas temporis debet nos confortare in pugna contra | 200rb | dyabolum, unde Ysa.: *Confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur.* 'Nobe' interpretatur latratus. Canes sunt peccatores. De peccatore dicitur: *Canis reuersus ad uomitum.* Per 'Nobe' igitur signantur peccatores contra dyabolum in confessione latrantes. Notate quod dicit: *adhuc dies est.* In principio et in medio diei non dicitur *adhuc dies est*, set in fine dicit *adhuc dies est* ad signandum quod quilibet debet quamlibet horam reputare esse ultimam. Subito interficiuntur quandoque homines Parisius, et perditur anima cum corpore. Miror quod aliquis audet uiuere in statu aliquo in quo non auderet mori. Propter hoc dicitur in euangelio: *Estote parati: quia hora qua non putatis Filius hominis ueniet.* Debet igitur nos confortare ad pugnandum contra dyabolum et peccata

⁵ dicit] decet

⁶ in] written twice

⁷ Jerobel = Zorobabel

oportunitas temporis.

15 Secundo debet nos confortare bonitas principis siue capitis.[dicet] Debent animari primi milites ad pugnandum quando habent bonum principem. Vnde Crisostomus: “Non debet timere hostem fortem qui habet principem fortiolem.” Et Dominus est princeps exercitus Christiani, unde dicit in Deut.: *Nolite timere, neque paueatis: dux tuus sum qui non derelinquet te. Confortare, et esto robustus.* Et Iosue in agro Ierico dixit: *Video uirum stantem, et tenentem gladium⁸ euaginatam, et dixit: ‘Noster es, an aduersariorum?’ Et dixit ille: ‘Nequaquam: set sum princeps exercitus Domini.’* Vir iste est⁹ Christus, Ysa.: *Vocabitur¹⁰ nomen eius <Princeps>.* Christus princeps est exercitus Christianorum, et a ‘Christo’ dicimur Christiani. Gladius euaginatam est sententia iudicis, unde in Apoc.: *Pugnabo cum illis in gladio oris mei.* Aliquando habet Dominus gladium in ore per sentencie promulgationem, aliquando in manu per sentencie promulgate executionem. Si |200va| rex haberet gladium euaginatam in manu, et diceret alicui: “Statim interficiam te, nisi conuertas faciem tuam ad me,” stultus esset ille si deferret faciem suam conuertere ad regem. Et Dominus dicit: *Ipsi uerterunt michi dorsum.* Loquitur de peccatoribus. Peccatum enim est, spreto bono incommutabili, bono commutabili adherere. Sententia lata est: *Quacumque die comederitis, id est peccatum feceritis, morte moriemini. Ne tardes igitur conuerti ad Dominum, et ne differas de die in diem; subito ueniet ira illius, et in tempore uindictae disperdet te.* Princeps exercitus nostri est Christus, et sicut in pugna corporali exercitus semper recurrit ad regem, ita si habes temptationes carnis, uel si inferantur tibi iniurie, semper debes recurrere ad Christum, Ps.: *Leuaui oculos meos in mon<tes> ad Deum, unde ueni<et> auxilium michi. Ad te, Domine, leuaui oculos meos, qui habitas in celis.* Et si non recurris ad Dominum in temptatione et in tribulatione, es proditor. Si feudarius haberet castrum sue custodie deputatum, et aliqui impugnarent castrum, posset recurrere ad dominum castri, qui ipsum uellet iuuare. Si castrum redderet et ad dominum non recurreret, proditor esset. Omnes sumus feudarii summi regis; habemus castrum, id est cor, nostre custodie deputatum, unde in Ecclesiastico: *Omni custodia serua cor tuum.* Debemus in temptatione ad Christum recurrere et omnes sanctos inuocare. Vnde <mos> inoleuit <in> Ecclesia omnes orationes canonicas a diuino adiutorio incipere, dicens in principio: *Deus, in adiutorium meum intende.* Et Dauid in psalmo ostendit quod diuinum adiutorium <inuocare> debemus, dicens: *Domine, inimici mei uiuunt, et confirmati sunt super me: et |200vb| multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuebant mala pro bonis¹¹ etc. Ne derelinquas me, Domine Deus meus etc. Intende in adiutorium meum etc.* Siquis consideret bene auctoritatem, inueniet quomodo describit inimicos suos, allegat Dei misericordiam, et remouet ex parte Dei excusacionem.

16 Posset dicere Dominus: “Verum est Dauid quod habes inimicos, set sunt mortales.” Propter hoc dicit: *inimici mei uiuunt.* Non dicit quod uiuunt hodie uel cras, quia hoc scit quilibet quod inimici sui uiuunt, set uult dicere quod sunt immortales quamdiu uiuet. Inimici sunt caro, mundus et demones. Quamdiu uiuis caro tua uiuit, mundus durat tibi semper quamdiu uiuis, et demones sunt immortales.

⁸ gladium| glandium written and n expunged

⁹ est| written twice

¹⁰ Vocabitur| uir

¹¹ mala pro bonis| bona pro malis written, but I wrote according to the Vulg.

17 Posset dicere Dominus: “Verum est quod inimi<ci> tui uiuunt, set tu es potentior.” Propter hoc dicit: *Confirmati sunt supra me. Non est potestas super terram que eis ualeat compari.*

18 Posset dicere Dominus: “Si sunt immortales et potentes, fugias eos.” Propter hoc dicit: *Multiplacati sunt qui oderunt me inique. Vbique sunt diffusi. Quomodo potest homo fugere carnem? Si uadit ultra mare, portat secum carnem suam. Non potest homo peiorem inimicum habere quam carnem. Mundus ubique est. Per omnes iuncturas intrat mundus, multiplicatus est mundus, et demones sunt mecum.*

19 Posset dicere Dominus: “Verum est quod inimici tui sunt immortales, potentes, et multi, habeas igitur pacem cum eis.” Dicit quod non potest. *Qui retribuebant, inquit, mala pro bonis detrahebant michi, quoniam sequebar bonitatem.* Quanto magis |201ra| facis uoluntatem dyaboli, tanto crudelior est. Quanto magis facis uoluntatem carnis, tanto magis inpugnat te. Dicit: *Qui oderunt me inique: ex iniquitate inpugnat me. Dicit aliquis: “Quomodo facerem aliquid carni mee nisi bonum? Non dabo ei disciplinam nec faciam eam bibere aquam.”* Tanto magis inpugnat eum caro. Aliquis facit omnia que facit pro mundo, disputat <et> legit; totum euanescit, reddit ei mundus mala pro bonis. Propter hoc dicit: *Ne derelinquas me, Domine Deus meus. Intende in adiutorium meum.*

20 Tercio debet confortare militem in bello debilitatio hostis. Quantumcumque fortes sint inimici nostri per naturam, tamen per eorum culpam, per Christi gratiam, et per sanctorum uictoriam debilitati sunt. Virgines et martires uictoriam habuerunt de mundo et de dyabolo. Dyabolus habuit primo duplicem manum, scilicet manum attrahentem et manum impellentem. Per Christi passionem manus dyaboli attrahens fuit amputata, quia modo nullum potest trahere ad infernum nisi propter peccatum suum. Manus impellens est debilitata, quia non potest modo <trahere ad infernum> dyabolus, nisi quantum das ei. Gregorius: “Debilis est hostis, qui non potest uincere nisi uolentem.” Vnde dicit: *Incuruare, ut transeamus.* Non potest dyabolus transire per te, nisi per consensum mortalis peccati. In Iosue dicitur quando Iosue acceperat reges, dixit principibus: *Ponite¹² pedes uostros super colla regum;* et: *Nolite timere, et ne paueatis, confortamini uiriliter.* Sic enim faciet Dominus omnibus inimicis nostris. Reges isti sunt caro in luxuriosis, mundus in auaris, et dyabolus in superbis. Istos reges debemus conculcare, et |201rb| pedes nostros super colla eorum ponere, et Dominus confortabit nos. Et in libro Iudicum dicitur: *Postquam confortatus est Israel, subiugauit eos, et fecit eos sibi tributarios.* Loquitur de Amoreis septem per quos significantur septem peccata mortalia. Peccata fiunt tributaria quando homo dimittit peccata, quia sunt occasio boni non data set accepta, quia *ubi habundauit culpa, <super>habundat et gracia.* Et super illud ad Romanos, *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,* dicit Glossa, “eciam peccata mortalia,” quia efficitur homo quandoque humilior quando considerat peccata que fecit. Debemus igitur confortari in bello spirituali, quia scribitur: *Dominus mecum, <quasi> bellator fortis; ideo qui persequuntur me cadent.* Bernardus: “O felix pro Christo et cum Christo pugna! In hac nec uulneratus, nec prostratus, nec si millesies occisus fueris, numquam fraudaberis a uictoria, tantum¹³ ne fugias.”

21 Quarto debet nos confortare <parentum exemplum> in ista pugna, quando

¹² Poniti] positi, I wrote with the Vulgate

¹³ tantum] tamen

reducimus ad memoriam probitates patrum precedencium. “Memores estote quomodo salui facti sunt patres nostri.” Exempla sanctorum debent nos multum confortare. Dicitur in libro Machabeorum quod *ostenderunt elephantis sanguinem uue et mori ut ipsos acuerent in prelio*. Sanguis uue est sanguis Christi, qui fuit uua in torculari crucis expressa. Debet confortari miles quando uidet regem in capite belli uulneratum pro ipso. Pugiles induuntur ueste rubea, ne participant sanguinem suum, et ut animentur ad pugnandum. Sanguis mori est passio Christi, quam debemus reducere ad memoriam. Morus habet triplicem colorem. Habet alborem per quod signatur mundicia in uirginibus. Habet eciam colorem nigrum, unde |201va| significat mortificationem carnis in confessoribus. Habet eciam colorem rubeum, unde significat feruorem caritatis et effusionem sanguinis in apostolis et martiribus. Ista <exempla> ostenduntur in festo omnium sanctorum, scilicet feruor caritatis, effusio sanguinis, mortificatio carnis, et munditia. Et ista debent nos confortare, unde dicit Mathathias libro Machabeorum: *Confortamini filii, et uiriliter agite*; sequitur: *et habebitis gloriam magnam*, et reducit ad memoriam Abraham, Ioseph et Phinees ut nos exemplo eorum confortemur. Ps.: *Viriliter agite, et confortetur cor uestrum, omnes qui speratis in Domino*.

22 Quinto debet nos confortare societas commilitonum. Habemus bonos commilitones, scilicet angelos bonos, Ps.: *Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te*. Item habemus in auxilium omnes sanctos, Ysa.: *Leua in circuitu oculos tuos, et uide; omnes isti congregati sunt, uenerunt tibi*. Ysa.: *Vnusquisque proximo suo auxiliabitur, et fratri suo dicit: ‘Confortare.’* Bernardus: “Quid trepidas, quem fratrum a<r> matorum unanimitas circummunit, <cui> angeli assistunt a latere, ipse dux belli preibit, dicens: *Confidite, quia ego uici mundum?*”

23 Sexto debet <nos> [homo] confortare uitacio confusionis, scilicet ne homo reducat in seruitutem dyaboli per peccatum. Exemplum habemus in libro Regum, ubi dicitur: *Confortamini, et estote uiri, Philistei, ne seruiamus Hebreis*. Per peccatum homo efficitur seruus peccati. Et peccatum nichil est. Ergo qui facit peccatum minus quam nichil est, in quantum huius: *Melius illi esset, si natus non fuisset*.

24 Septimo debet nos confortare consideratio mercedis, unde in libro Paralipomenon: *Confortamini, et non dissoluantur manus, quia est merces operi*. Rogabimus Dominum etc.

COLLATIO

Confortamini in Domino etc.

25 Sicut dicebatur in uerbis propositis, hortatur |201vb| nos Apostolus ad confortacionis actum, ibi: *Confortamini*; secundo ostendit confortacionis obiectum, ibi: *in Domino* etc. De primo, est exequutum, et posita sunt septem que debent nos confortare in bello spirituali, sicut septem confortant in bello corporali.

26 Secundo ponit confortacionis obiectum cum dicit: *Confortamini in Domino*. Verum dicit, set parum dicit. Salua reuerentencia sua si dixisset “in Domino solo,” tunc satis dixisset. In solo Domino confortari debemus. Debilis et infirmus innitendo rei fluenti non potest confortari, set fluit et transit cum re transitoria. Quicquid est preter Deum, transitorium est et fluidum, quia *transit mundus, et concupiscentia eius*.

Ergo innitendo ei, impossibile est [te] consolari. Simile est de illo qui innititur mundo, sicut de illo qui innititur baculo arundineo.¹⁴ Si infirmus inniteretur baculo arundineo, quando crederet bene esse ap<p>odiat, frangeretur baculus et tunc ille caderet. Videbitis aliquem in prelacione: uidetur ei quod optime sit appodiat, est dicior <et> est maior clericus quam alii, et subito totaliter deficiet, quia: “Qui labanti innititur, necesse est quod cum labacione cadit.” Set qui in Deo confidit, impossibile est quod cadat, Ps.: *Qui confidit in Domino, sicut mons Syon: non commouebitur* etc. Set qui confidit in diuiciis corruiet. Debemus igitur confortari in *Domino et in potentia uirtutis eius*, id est in Domino potente et uirtuoso.

27 Et uidete quod aliqui confortantur in mundi uanitate, sicut superbi; alii in terrenarum congregatione, sicut auari; alii in carnalium uoluptate, sicut gulosi et luxuriosi; alii in aliorum oppressione, sicut inuidi; alii in Dei potentia et uirtute, sicut boni.

28 Primo dico: confortantur aliqui in mundi uanitate, sicut superbi, unde Matthathias: |202ra| *Et nunc confortata est superbia et castigacio, et tempus euersionis, et ira indignacionis*, scilicet ad castigandum et subuertendum bonos. Euersio est quando illud quod deberet esse deorsum est supra, et e contrario. Hoc detestatur, Salomon in Ecclesiaste dicens: *Vidi seruos in equis, et principes quasi seruos ambulantes super terram*. Dicit: *confortata est superbia*. Set est momentanea ista confortacio, quia cito deficiet quando ueniet iudicium, *et tunc stabunt iusti in magna constancia aduersus eos qui eos angustiauerint*. Set nunc exaltantur et confortantur mali, non in futuro, ideo non sunt timendi, unde in libro Machabeorum: *A uerbis uiri peccatoris ne timeris, <quia> gloria eius quasi uermis et stercus. Hodie extollitur, et cras non erit, quia conuersus est in terram suam*. Et alibi: *Quid superbis terra et cinis?* Ps.: *Inimici Domini mox ut exaltati et sublimati fuerint, deficientes quemadmodum fumus deficient*.

29 Secundo confortantur aliqui in terrenorum congregacione, unde Iere.: *Confortati sunt in terra, et de malo ad malum egressi sunt, et me non cognouerunt, dicit Dominus – de malo*, scilicet culpe, *ad malum*, scilicet pene, *egressi sunt*. In Luca habemus exemplum huius: *Dixit diues quidam: Anima mea, multa bona <posita> habes in annos plurimos; requiesce, com[m]ede, bibe, epulare*. Et dictum est ei: *Stulte, <h>ac nocte repetent animam¹⁵ tuam a te. Tu autem que congregasti, cuius erunt?* Dicit: *animam tuam repetent*. Homo repetit quod suum est, et anima auari est quodammodo diaboli per usurpacionem et uendicionem quandam, unde in Eccli.: *Nichil iniquius quam amare pecuniam*. Qui amat pecuniam, *animam suam uenalem* |202rb| *habet, <quoniam> proiecit in uita intima sua*. Vel *repetent*, id est petent per culpam, et repetent per penam. De ista confortacione ammirabatur Iob, et opponebat quasi Domino, dicens: *Quare impii uiuunt, subleuati <sunt> confortatique diuiciis? Semen eorum coram eis manet. Domus eorum pacate sunt; uirga Domini non est super eos. Bos eorum non abortiuit¹⁶*. Sequitur: *Tenent tympanum et cytharam; gaudent ad sonitum organi. Et in puncto ad inferna descendunt*, quasi dicat: Quare hoc est prosperantur in temporalibus, puniantur ut in eternis? Vix est aliquis malus qui non fecerit aliquid boni, et econtra, non est aliquis bonus qui non fererit aliquid mali. Et Glossa dicit: “Nullum malum impunitum et nullum bonum irremuneratum.” Ideo boni in presenti puniuntur pro malo quod

¹⁴ arundineo = harundineo

¹⁵ animam] eius written after and expunged

¹⁶ abortiuit] hortiuit, I wrote with the Vulgate

fecerunt, et in futuro remunerabuntur de bono. Econtra mali hic remunerantur de bono quod fecerunt, et puniuntur in futuro de malo. Vnde in euangelio: *Fili[i], recordare quod recepisti bona in uita tua; Lazarus autem mala: ideo nunc consolatur, tu autem cruciaris*. Scitis quid est? In nundinis sunt duo genera mercatorum. Quidam uendunt paruas merces, ut allecia, caseum et huiusmodi; alii sunt magni mercatores qui uendunt magnas merces. Paruis mercatoribus soluitur statim ad unguem; magnis non statim, set in fine nundinarum soluitur habundanter, ita quod aliqui diuites sunt omnibus diebus uite sue. Ita mali sunt <sicut> parui mercatores, fecerunt aliqua bona et debetur eis remuneracio, non de condigno set de congruo, et ideo statim in presenti remunerantur. Et ideo dicitur eis: “Recepistis |202va| mercedem uestram,” quia non debet bis solui pro eodem. Set boni remunerabuntur in futuro sicut magni mercatores.

30 Alii confortantur in carnalium uoluptate, sicut gulosi et luxuriosi, unde Iere.: *Preuaricationes multiplicatae sunt, confortati sunt in auersione eorum. Mecati sunt. Equi amatores in feminas; unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat*.¹⁷ Mali sacerdotes confortant alios in peccatis. Dicunt subditi: “Si hoc esset tantum peccatum, sacerdos non faceret illud.” Et parum ualet predicacio aliorum. Vnde Iere.: *In prophetis Ierusalem uidi similitudinem adulterii, <et> iter mendacii; confortabant opus pessimorum, ut unusquisque a malicia sua non conuerteretur – confortabant opus pessimorum*, id est hereticorum. Per exemplum malorum prelatorum decipiunt heretici maxime subditos. Dicunt: “Credis tu quod Deus sit ita fatuus quod ponat se in manus illius ribaldi?” Plus ualet in¹⁸ consecucione bonus laicus quam malus sacerdos.

31 Alii confortantur in aliorum persecucione, ut inuidi, Ps.: *Eripe me, Domine, de inimicis meis, et ab insurgentibus in me libera me. Confortati <sunt> qui persequi sunt me, inimici mei; que non rapui tunc exsoluebam*.

32 Debemus autem confortari in Domino et in potentia uirtutis eius, sicut boni, quia ipse est propugnator in conflictu uiciorum, adiutor in progressu bonorum operum, confirmator in agresso arduorum, susceptor in occursu periculorum, restitutor perditorum, et consolator in sustinencia aduersorum.

33 Primo dico: debemus confortari in Domino, quia ipse est propugnator in conflictu uiciorum. Qui est in continuo conflictu indiget |202vb| confortari. Nos sumus in continuo conflictu, quia *non est nobis colluctacio aduersus*¹⁹ *carnem et sanguinem*, scilicet tantum, set *aduersus principes et potestates mundi* etc. Describit hic mirabiliter hostes nostros a septem condicionibus quare supra modum sunt timendi.

34 Primo <describuntur> a uersutia et calliditate, cum dicit in epistola: *Vt possitis stare aduersus [in] insidias diaboli*. Insidiatur in occulto, eciam in latibulis paupertatis, et passionis Christi, et consideracionis proprie infirmitatis, quod significatur in libro Regum, ubi dixit Saul: *Considera de me, quod callide*²⁰ *ego insidier ei*, scilicet Dauid.

35 Secundo describuntur a continua impugnacione et improbitate, cum dicit: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem*, scilicet tantum, eo quod continua est lucta significatur improbitas, quod significatur de Aman, qui interpretatur iniquitas.

¹⁷ hinniebat] inhiebat

¹⁸ in] written twice

¹⁹ aduersus] written twice

²⁰ callide] 9allide

Dixit Assuerus: *Eciam reginam uult coram me opprimere in lecto*, id est animam in contemplacione sese regentem.

36 Tercio describuntur a multitudine, cum dicit: *set aduersus principes et potestates mundi*. Ps.: *Obsederunt*²¹ *in gyro tabernaculum meum*.

37 Quarto describuntur a potencia et auctoritate, cum dicit: *rectores tenebrarum*. *Eratis aliquando tenebre; nunc autem lux in Domino*.

38 Quinto describuntur a subtilitate, cum dicit: *contra spiritalia*. Inimicus inuisibilis ualde est nociuus.

39 Sexto <describuntur> a nequicia et crudelitate, cum dicit: *nequicie*.

40 Septimo describuntur quod sunt nobis timendi a rei pro qua agitur preciositate,²² cum dicit: *in celestibus*, id est pro celestibus. Sumus in continuo conflictu, ideo confortari debemus in Domino, unde in Iosue: *Confortamini et estote solliciti, ut custodiatis omnia que precepta sunt |203ra| uobis, et adhereatis Domino Deo uestro; nullus uobis resistere poterit: <quia> Dominus Deus uester pugnat pro uobis*; Ps.: *Qui habitat in adiutorio Altissimi non commouebitur etc.*

41 Secundo debemus confortari in Domino, quia ipse est adiutor in progressu bonorum operum. Qui infirmus est et debilis indiget aliquo in quo possit confortari. Et Dominus dicit: *Sine me nichil potestis facere*; Ysa.: *Omnia opera nostra operatus est in nobis*. Debemus igitur confortari in Domino; unde in libro Paralipomenon: *Confortamini et estote diligentes, et Dominus erit uobiscum in bonis*, scilicet que per²³ uos facere non potestis. Dicit: *uobiscum*. Si sum cum illo, ille est mecum. Ita si Dominus est nobiscum, et nos sumus cum eo, quia requirit Dominus liberum arbitrum et liberi arbitrii usum. "Dominus dat bouem, set non per cornua." Dicitur alicui quod bonum esset quod intraret religionem et mundaret suam conscientiam, et ille respondet: "Libenter intrarem religionem si Dominus daret michi uoluntatem." Et Dominus ita dedit tibi in potestate tua uoluntatem tuam, quod nichil ita habes in tua potestate sicut uelle. Si es insufficiens, Dominus supplebit. Vult Dominus quod aliquid apponas de tuo <libero arbitro>. De talibus qui sic excusant se conqueritur Dominus, dicens in Osee: *Erudiui eos, et confortauit brachia eorum, et ipsi cogitauerunt contra me maliciam*, scilicet quando mendaciter se excusant. Dominus igitur est adiutor in progressu bonorum operum.

42 Dicitur de Iohanne Baptista: *Puer crescebat, et confortabatur <in> spiritu: et morabatur in deserto usque ad diem ostensionis sue in Israel*. Hoc quod dicit 'spiritu' potest ad omnia referri, ut dicatur puer spiritu, id est spiritualis et mundus, uel crescebat spiritu uel confortabatur spiritu. |203rb| Spiritus sanctus non est in immundo, et ideo non confortatur a Domino, quia *Spiritus sanctus discipline effugiet fictum*. Oportet prius purificare conscientiam antequam confortetur spiritu. Nocet quandoque scientia sine bona uita. Sicut in sole athomus uidetur, sic in conscientia pura uidentur peccata minora, unde in Prou.: *Ex studiis suis cognoscitur puer, si munda et recta sunt opera eius*. Intelligitur, id est intus legere potes. Set aliqui habent libros conscientiarum ita deturpatis et sunt littere ita tetre, quod in confessione sua nesciunt ubi debeant incipere: *Obscuratum est insipiens cor eorum*. Set puer mundus clare uidet in consciencia sua.

²¹ Obsederunt] obsiderunt, I wrote with the Vulgate

²² I am not certain what this sentence means, nor how it should be translated

²³ que] per written before in quotations marks ""

43 Tercio debemus confortari in Domino, quia ipse est confirmator in aggressu arduorum. Pusillanimis indiget confortatione qui uult ardua aggredi. Indiget in Domino confortari, quia tunc Dominus perficiet qui incepit, Apostolus: *Omnia possum in eo qui me confortat*. Dicitur de Iudith: *Tu gloria Ierusalem, leticia Israel, honorificencia populi nostri: quia egisti uiriliter, et confortatum est cor tuum. Et ideo manus Domini confortauit te, et eris benedicta in eternum*. Inter alia fecit tria uirilia: capud Holoferni principis milicie regis Assiriorum abs<c>idit, euoluit corpus quasi stercus, et conopeum abstulit. Holofernes interpretatur infirmans uitulum saginatum, et significat diabolum qui hominem sanctum donis et uirtutibus Dei inpinguatum non cessat²⁴ impugnare. Caput dyaboli est suggestio mala, corpus dyaboli est congeries operum malorum, pedes sunt male affectiones, manus male operationes, renes male delectationes, cor malus consensus, |203va| labia eius sunt male locuciones, aures mali auditus, oculi eius sunt impudici aspectus, nares odoratus illiciti. Debemus dyabolo temptanti resistere, et capud eius, id est congeriem malorum operum, gladio, id est consideratione diuini iudicii, abs<c>idere. *Euoluit corpus quasi stercus*. Et nos omnem congeriem peccatorum debemus remouere. *Conopeum abstulit*. Conopeum est retiaculum subtile supra lectum et capiebat muscas, et dicitur conopeum quasi “petens conum”. Conopeum dyaboli est uanitas mundi. Est aliquis canonicus, uult esse dyaconus, postea uult esse episcopus, postea archiepiscopus, postea uellet esse cardinalis, tandem, si posset, uellet esse papa! Aranea facit telam de intimis suis. Et quis est fructus eius? Certe ut muscam capiat. Et cum habet muscam, comedit eam. Certe pulcher est. Sic facit aliquis multa in mundo. Totum est conopeum, quia facit ut capiat prebendam. Paruum est quod pro Deo facit: dat unam pictam pro Deo <et> credit multum fecisse. Totum est conopeum. Pro mundo totum facit, quia dicitur magnus et liberalis est. Debemus conopeum, id est uanam gloriam, destruere.

44 Quarto debemus confortari in Domino, quia ipse est susceptor in occurso periculorum. Si homo extendat ei manum, facit Dominus quod in se est, unde dicit Dominus: *Ne timeas, quia ego tecum sum; ne declines, quia ego sum Dominus Deus tuus; confortauit te, et auxiliatus sum tibi*,²⁵ *et suscepit te dextera Iusti mei*, id est Christi. Loquitur quasi homo qui extendat manum alii in periculo submersionis. Sequitur: *Cum transieris per aquam, tecum ero, et flumina non operient te*. Manus Dei est Filius |203vb| Dei. Fuimus primo in periculo submersionis et dampnationis, et ideo extendit Deus manum suam, id est Filium, Ps.: *E<mitte> manum tuam de alto, et eripe me, et libera me <de aquis multis>* etc. Et ut nos appodiaret, uoluit manus Filii clauis transfigi et latus perforari, ut facilius possemus consurgere. Mirabile est de multis. Qui esset in periculo submersionis haberet amicum in ripa, non restaret nisi quod manum extenderet, et amicus suus eum liberaret. Fatuus esset si ei manum extendere non uellet. Non restat nisi quod extendamus Christo manus, et ipse liberabit nos. Iacob quando erat in persecucione fratris sui, recurrebat ad Dominum et luctatus est cum Domino in specie angeli. Dicitur ibi quod *inualuit <ad angelum>*, *et confortatus est: fleuit, et rogauit eum*. Apostolus ad Thimotheum: *Dominus michi astitit, et confortauit me, ut per me impleatur predicatio: et liberauit me de ore leonis*, id est diaboli,

²⁴ cessat] cessant written and n expunged

²⁵ tibi] tui

unde in canonica Petri: *Aduersarius uester <diabolus> tamquam leo rugiens*. Os leonis est auiditas dampnacionis. In isto ore masticatur peccator per suggestionem, in uentrem trahicitur per consensum, magis incorporatur per consuetudinem, et in secessum emittitur per desperacionem siue per dampnacionem. Set debemus confortari in Domino, quia ipse est susceptor in occurso periculorum. Vnde dicit Apostolus: *Dominus michi a<d>stitit, et confortauit me, ut per me impleatur predicacio*. Ps.: *Mittit cristallum suam sicut buccellas*. Dicit Glossa: "*Cristallum mittit sicut buccellas, quia eciam obstinatos facit aliorum doctores*." Debemus igitur confortari in Domino. Rogabimus Dominum et cetera.